

نقش و جایگاه زبان عربی در علوم انسانی

سید محمد حسن مددی الموسوی^۱

چکیده

نقش و جایگاه علوم انسانی - بامحوریت انسان - در رشد و بالندگی فرهنگ‌ها یا انحطاط تمدن‌ها، غیرقابل تردید است. تدوین برنامه‌های آموزشی علوم انسانی، یکی از پرچالش‌ترین برنامه‌ریزی‌های هر کشور است. درباره علوم انسانی، از همان سال‌های نخستین انقلاب اسلامی ایران - که با شعار انقلاب فرهنگی و فکری همراه بود - برخی تردیدهای جدی وجود داشت و این خود پیش درآمدی بر شکل‌گیری شواری عالی انقلاب فرهنگی شد.

با گذشت سه دهه از انقلاب، تدبیرمتولیان امر و تلاش دلسوختگان رسمی و غیررسمی عرصه فرهنگ و آموزش، در تدوین برنامه‌ای جامع برای علوم انسانی و ساماندهی به روند آموزش این دانش‌ها - به معنی عام آن - حاکی از عدم توفیق در دستیابی به اهداف موردنظر است و نیاز به بازنگری در مواد آموزشی و روش‌های آموزش علوم انسانی در حوزه‌های آموزش و پرورش و آموزش عالی و حوزه‌های علمی کاملاً آشکار است. به نظر می‌آید که عمده‌ترین مشکل در

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

آموزش علوم انسانی، در ابزار انتقال آن یعنی زبان علمی این دانش‌هاست. بی‌تردید بستر ورود به حوزه اندیشه‌ها و دانش‌ها زبان است؛ و ضروری‌ترین ابزار دادوستد علمی و فرهنگی دانشجویان و طلبه‌ها و استادان و پژوهشگران بیشتر رشته‌های علوم انسانی - علوم قرآنی، فقه، فلسفه، تاریخ و... - زبان عربی است.

براساس گزارش‌های مکتوب و شفاهی و تجربه‌های عینی، یکی از آشکارترین چالش‌های ما، به ویژه در شاخه‌های علوم انسانی، مشکل آموزش زبان علمی این رشته‌ها، یعنی زبان عربی است. شواهد حاکی از آن است که روش‌ها و فنون موجود در آموزش زبان عربی، پاسخگوی نیازفرگیران و استادان نیست.

به نظر می‌آید که عمده‌ترین مشکل در آموزش این زبان، رویکرد یا نگاه به این زبان است، و تا زمانی که تعریف از زبان عربی و نگاه به آن تغییر نکند، هرگونه دگرگونی در عناوین و روش‌ها و فنون، اثربخش نخواهد بود.

اصل مقاله می‌خواهد به این نتیجه برسد که: با اجرای یک طرح ساده و قابل اجرا و تغییر جزئی در برنامه‌های آموزش زبان عربی و جابه‌جایی منطقی برخی عناوین و سرفصل‌ها، می‌توان از زبان به شیوه درست و بهینه استفاده کرد و زمینه‌های ارتباط معنی‌دار فراگیران با دروس علوم انسانی را هموار کرد.

واژگان کلیدی: زبان عربی، علوم انسانی، نظام آموزشی، دانشگاه